

Ýar zarbyndan ýaýa döndüm / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Ýar zarbyndan ýaýa döndüm / hekaýa ÝAR ZARBYNDAN ÝAÝA DÖNDÜM

Ýaşyl ýapraklaryň tolgundyryjy owazy kem-kemden peselip ugrady, tomus paslynyň özboluşly epgekli ýeli-de, gör, nirädir bir ýere ýitirim boldy. Jahan giňişliginiň tozanly tüweleýi al-asmanyň ummanyna aralaşyp gitdi. Şondan soň ýaşylja ýapraklar şabram kakyp şelpeliye mukam çalyşyp ugrady. Tüweleýden gorkup rahat ýer gözläp, pelesañ kakan guşlaram dessine peýda boldular. Olaryňam özboluşly saýraýan owazy şabram şelpelere goşulyp gitdi. Çagajyklaram ýene-de şol agajyň goýy kölegesine gelip üýşdüler. Käbiri öňki hiňňildigine tarap yöneldi. Ese-boýa ýetenleri nämedir bir gyzykly söhbete gyzdylar. Obanyň üç-dört öýüniň oglandyrgyrlary diýip tapawutlandyryp bolýardy. Bular ýetginjeklige ýeten-de, şeýdip öz köçesiniň adyna eýe bolýardylar. Eger-de oba arasynda «Maral daýza ogluny öýerýärmiş, ho-ol uzyn köçeden gyz alýarmyş» diýildigi eýýäm düşnüklidi haýsy gyzyň durmuşa çykýandygy.

Hakykatdanam, Maral daýzanyň toýy barada gürrüň uzaga çekdi. Wagtal-wagtal «Uzyn köçedäki gyz razy dälmiş» diýen myş-myşlar gulaga ilýärdi. Emma şol köçeden Maral daýza-da hergiz el çekerli dälmiş. Nämemiş, onuň ýalňyz ogly barmyş. Şoňa-da diňe şol köçedäki gyz mynasypmyş. Emma gyz aldygyna öz närazylygyny duýdurýarmyş.

Ine, şu gürrüňler şu gün şol agajyň goýy kölegesinde oturan ýaş-ýuş oglanlaryň esasy gepbaşysy boldy.

Kem-kemden ýumak çöşlendi. Şol myş-myşlaryň jany bar eken. Gyz razy däl. Şonuň üçin toýuň sähedi ýene-de yza süýşürilipdir.

Gyz ejesine kân ýalbardy. «Maňa düşüniň. Meniň Söýün bilen durmuş gurasym gelenok. Men.. men...» diýip, gözlerini ýaşa dolduryp aýtdy. Ejesi başgaça jogap berdi. «Eý, akmak gyzzagaz, sen bir düşün ahyry. Ol biriniň ýeke ogly. Sen şol öýüň hany-soltany borsuň. Hiç bir zada mätäç bolmarsyň. Başga saňa näme gerek!

– Maňamy?... – diýip, gyz tisgindi. – «Maňa Söýün däl-de, Azat gerek». Gyz pyşyrdady. Ene ol sözleri eşitmedi. Gaýtam:

– Gördüňmi? Lal bolan bolsaň gerek – diýip, hemle atdy.

Gyzyň ünjüli ýüzüniň barha çytylýandygy, dodaklarynyň kemşerip nägile görnüşe geçýändigigi, gara gaşlarynyňam, gara gözleriniňem perişandygy onuň iki ýumrugynyň gazaply düwlendigi bilen utgaşyp gitdi. Gaýdyp uzyn köçedäki gyздan ses-üýn çykmady.

Söýün bu zatlardan habarsyzdy. Ejesi onuň gulagyny dynman

gazady: «Eneş diňe seni halaýarmyş. Meni dagy görse, utanyp aşak seredip, sülmüräp öz otagyndan çykanok. Wah, oglum, şol gyza ýetip bilsek, armanymyz ýok».

Söýün ýylgyrды. «Ah, eje jan, bilseň-ä meniň bar arzuwym diňe Eneş. Men ony, gör, indi ençe wagtdan bäri ýüregim saýyp ýörün».

Ýigidiň syrly ýylgyryşy syrly arzuwlaryna aralaşyp gitdi. Soňa-baka ol ak «Žigulisine» atlanyp, gyzyň köçesinden geçmäni çykardy. Uzyn köçeliler onuň manysyna derrew düşündiler. Ýöne uly il bu gudaçylygy aňryýany bilen oňlaýardy.

– Ikisi-de bir-birine tüýs mynasyp!

Uly ilniň oňlan toýunyň ahyry sähedi ýetip geldi.

Gyz dymýardy. Başyna kürte atyp, gelnalyjy ýola düşende-de, onuň şol doňup durşudy. Daş-töweregiň toý-şagalaňy, şatlygy onuň ýüzünde ýylgyryşy döretmedi. Gaýtam kineli köňüller syrly ümsümlige duwlanypdy.

Nika gyýyldy. «Razymy?» diýlende gyz çalaja baş atdy. Söýün ýeňillik bilen dem aldy. Otagda ýaş juwanlardan başga adam galmady. Ýigit gyzyň kürtesini aýyrды. Onuň ýüzüniň nuranadan ajaýypdygyna, gözelligine syn etdi. Bütün durky bilen älemiň biperway çarhypelegine özüni oklan gyzyň ak goşaryndan tutdy:

– Eneşim! Göwnüňde niçiksi pikiriň bolsa, ol öz işiň. Ýöne bir zady bek belle: men ömrümiň iň soňky pursadyna çenli seniň bagtyň üçin, diňe seniň bagtyň üçin ähli zada döz gelerin. Diňleýärimiň? Diňlegin! Eşitgin! Sen hökman bagtly bolarsyň. Meni edil şu wagt söýmeýänem bolsaň, soňra söýersiň. Ine görersiň.

Gyz gobsundy. Ýigidiň ýüzüne dikanlap seretdi:

– Söýmäge mejbur ederin diýjek bolýarmyň?

Söýün tisingdi:

– Ýok, ezizim! Ýöne men ynanýan, seniň meni söýjegiňe, hatda örtenipler, gabanyp söýjegiňe. Men ynanýaryn şoňa! Sen hem ynan! Ynan! – diýip, Söýün gyzy bagryna basdy.

Adamzat takdyrynda ýatda galýan pursatlar, hadysalar örän-örän kän bolýar. Şol wakalary ýatlamagyň özi-de kalbyňda ýakymly mylaýymlygy döredip, manyly ömrüňe süýjülik duýgusyny gatşdyrýar. Şeýle-de dogabitdi häsiýetiňe tebigy ýumşaklugy bagyş edýär. Gahar-gazap diýlen şeytan sapagyny gysga wagtly bolsa-da ýolup taşlaýar.

Eneş bilen Söýün örän bagtly ýaşaýşyň bosagasyndan ätledi. Söýün öz sözünde tapyldy. Mydama gelni üçin mährini,

muhabbetini gysganmady, eçildi, barha eçildi.

Dogry, ilkibadalar Eneş şol biperwaýlygy bilen gümra boldy. Emma Söýün çyn köňülden maýyl bolan duýgusyny ýitirmek islemedi.

Ýigit ýaşlygyny giň sähranyň goýnunda geçireni üçin, onuň tebigata, çöle, sähra giňişlige bolan söýgüsi üýtgeşikdi. Onuň ýüregi gysan pursady, şol sährada mähremlik hem mähribanlyk duýýardy. Kakasynyň bakýan sürüsiniň yzyna düşýärdi. Çopan taýagyny eline alyp, dowarlar bilen giden meýdany aýlanyp çykýardy.

Ýelginli yetginjekligiň haý-haýly hesretidir gussasyny çöl sährasynyň sergin dünýäsi bilen egisýärdi. Käte-käte hiňlenip, özüçe aýdym aýdýardy. Ol şu sährada müdimilik ýaşamagy arzuw edýärdi. Emma ene-atanyň ony ýokary okuw jaýynda okatmak islegi has aňyrdandy. Söýün okuwa gitmekden boýun gaçyrdy, ol esgerlige gitdi. Şol ýerde-de sürüjilik kursunu gutaryp eli hünärli dolanyp geldi.

– Kaka, isleseň, ýanyňda çoluk bolaýyn, isleseň obada şopur bolaýyn.

Ol şeý diýip, obada ýük maşynlarynyň birine geçdi. Ol hiç wagt läliksiremedi. Emma ata-ene şonda-da oňa ýeňil maşyn äberdiler. Indem uzyn köçeden gyza öýerdiler. Söýün has bagtyýardy. Gelnini jany-teni bilen söýdi. Aýalyndan hem şol mähre garaşdy. Emma biperwaý dünýäli Eneş sowuk nazary bilen ýaşamagyny dowam etdirdi.

Ýok! Söýün ony islemedi. Ol Eneşe söýgi diýlen zer-zümerretli eýwany onuň gursagynda döretmegi niýet edindi.

Ol ýigide başardarmyka?

Söýün çagalygynda syrdaş bolan sährany ýatlady. Birdenem şol sähranyň garşysynda peýda bolan durşuna göm-gök öwsüp duran sümme tokaýlygy gördi. Ol tolkunly derýany, deňzi, göge başyny diräp duran dagy ýatlatdy.

Ine, şularyň haýsy biri Eneşiň kalbynda gozgalaň turzup, heser dagyny döredip biler?

Söýün kän pikir etdi. Ahyry çyrpynyp akýan derýany saýlap aldy. Dessine zähmet rugsadyna çykdy. Ýol enjamlaryny düzedip, ýeňil maşyna ýerleşdirdi. Eneşiň elinden tutup, oňa örän mylaýymlyk bilen habar gatdy:

– Giderismi, ezizim?

– Nirä?

– Söýgi älemine!

- Ol nirede?
- Seniň göwnüň islän ýeriňde.
- Düşünmedim.
- Ynha, düşünersiň.
- Ýok, men gitjek däl.
- Onda ikimiziň durmuşymyz salgymly howaýy bir boşluga öwrüler.
- Näme diýjek bolýaň.
- Diňe gowulyk etjek bolýan.

Eneş adamsyna mundan artyk sowal bermegi gelşiksiz gördi. Razylaşdy. Makullap baş atdy.

Olar ugradylar. Güýz gününüň salkyn howasynda ýola düşen ýaş ýolagçylar Jeýhun derýasynyň kenaryna tarap barýardylar. Söýün şol derýanyň günbatar tarapynda tokaýly bir adanyň bardygyny bilýärdi. Şol meýdança ýetýänçäler, olar üç gezek ýolda goş yazdyrdylar, açyk howada ot ýakyp, garbandylar. Ine, şeýdip, ir säherden ýola düşen maşyn mazaly iňrik garalanda, derýa kenarynyň sowujak şemalyna aralaşdy.

Maşyn togtady. Söýün tanyş tokaý meýdançasyna seretdi. Juwanlar rahatlanan ýaly boldular. Bular daň atandan çadyr gurmagy makul bildiler. Gijäni geçirmek üçin häzirlikçe şu duran ýerlerini arassalap, getiren düşeklerini ýere yazdylar. Daňa golaý kenaryň howasy birneme sowady. Söýün üşäp oýandy. Rahat ukuda ýatan aýalyna seredip ýylgyrdy. Soňra ýerinden turup, özboluşly tovlanýan derýanyň golaýyn bardy, esli salym seredip durdy. El-ýüzüni ýuwdy. Çadyr gurmak üçin gyssandy. Gök öwsüp duran gür gamşlygyň içinden amatly ýer agtardy. Ol göwnüne ýaran otlukly ýeri tämizledi. Şol ýerden çadyr gurmaga başlady. Hysyrdanyp garabaşynagaý boldy.

Eneş dünýäden bigam ukudady. Säheriň salkynly hüwdüsine bimar bolan gelin süýji-süýji düýş görýärdi. Şol gün ol düýşünde çagalygyndan bileje tirkeşip, bir köçede önüp-ösen, pynhan-pynhan göwün islegini arzuwlan Azadyny gördi. Azat ony biwepalykda aýyplaýardy. «Sen diňw maňa gülüp bakmaga wada beripdiň» diýip, nägile gürleýärdi. Eneş sessiz dymýardy. Onuň tersine, Azat aldygyna gyza igenýärdi. «Diýmek, sen meni söýmänsiň-dä! Ähli umyt-arzuwlarymyz, geljegimiz, ykbalymyz, ýolumyz ýitirimi bolaýdymy? Asla ynanasym gelenok!»

Eneş dymýardy. Azar gaharly bir görnüşe geçdi.

- Söýün menden gowumy? Aýt, sen ony söýýärmiň? Jogap ber! Söýýäň gerek! Söýýäň!

– Ýo-o-ok!!!

Eneş öz sesine oýandy. Säher çagynyň düýşüni özüçe ýordy. Hernäçe ýüregine teselli gözlese-de, birhiki biunjalyk sussupesligi öz janyndan aýryp bilmedi. Çyrpynyp akýan derýa-da gaýtam onuň pikirleriniň çözgüdini bulam-bujar etdi. Daş-töwereginde ylgaşlap ýören adamsynyň aladasy-da ony az gyzyklandyrdy.

Söýün özboluşly hyýaly durmuşyň gahrymanlaryna öýkünip hereket edýärdi. Odunlary üýşürüp, ot ýakýardy. Eneş garbanmaga bir zatlar bişirýärdi. Söýün şol oduň daşyndan uzak gidip bilmän, onuň bişirýan tagamyndan dadyp görýärdi. Şol aralykda balyk çeňneklerini-de suwa oklaýardy. Uzak wagtlap, sessiz-üýnsüz derýa tolkunlaryna nazar salýardy.

Günorta naharyndan soň, Söýün kenar bilen pyýadalap gitdi. Ol birneme soňrak gaýykly dolanyp geldi.

– Eneş! Ezizim, seretsene! Gör, neneňsi ulagymyz bar. Men seni tä ýadaýançaň, gezelenje äkiderin.

Eneş çalaja ýylgyrdy. Elbetde, bu ýylgyrys Söýüniň wagtyny hoş etdi.

Derýanyň asuda akýan pursaty gaýykly gezelenjiň täsin bir lezzeti bolýardy. Eneş gaýygyň beýleki bir burçunda oturyp, ýumşajyk suw düşeginiň rahatlygyny duýýardy.

Söýün kürekleyärdi. Käte-de gaýygy akymyň ugruna goýberýärdi. Bular çadyr öýünden barha arany açdylar. Edil suwuň içinde ýerleşen adada düşlediler. Şeýle seredäýmäge, ýönekeýje otlukly meýdany ýatladyp duran bujagaz adanyň gözelligini nähili taryp etseň-de jüpüne düşüp dur. Oňa seretdigiň saýyn birhili keýpiňe wagtyhoşluk aralaşýardy. Emma Eneşiň şol bir bolşudy. Ol uludan dem aldy, onuň dünýäsinde özgerişlik duýulmaýan ýalydy. Birdenem adamsynyň ruhobelent keşbine seredip, onuň hem ýylgyrasy geldi. Edil şol pursat onuň kalbynda tolgundyryjy duýgular başlanan ýaly boldy. Näler ýürek söýgüsiniň joş almagyny isledi. Ýöne kimdir biri onuň hyjuwyna böwet bolan dek, ol kürtdürüp durdy. Çünki onuň gözleri ýylgyn şahalarynyň üýtgeşik hallan atyşyna seredip, göwün arzuwlarynyň şol tarapa telwas edýändigini duýdy. «Olar bagtly! Suwly ýeriň mesgeninde mekan tutan agaçlar, guşlar ~ olaryň barysy bagtly! Şojagaz şadyýanlykdan maňada paý ýetsedi!»

Söýün gelniniň pelsepesine üns bermedi. Onuň goşaryndan tutup, ylgamaga mejbur etdi. Ýumşajyk palçykly otlaryň içinde

ylgaşlamak ne hezildi! Ilkinji gezek Eneş jak-jaklap güldi. Tozgalyja otlardan çemen bogan adamsyna mähirli seretdi. Söýün ol çemeni halka edip, Eneşiň boýnundan asdy.

– Ine, hindi gözellerine meňzediň. Ýogsam-da ikimiz şu adada galsak, Robinzon Kruzo ýaly ýaşamagy başararmydyk!

– Elbetde.

– Äh-ä. Görýän weli, sen batyrgaý ýaly-la.

Ýaş juwanlar gün ýaşýança, adanyň o çetinden tä beýlesine çenli ýörediler. Entek duş gelmedik täsin ösümlüklere, owadanja, boýny nagyşlyja guşlara haýran galdylar. Wagtal-wagtal bilbil owazyna meňzeş mahmal mukamlara diň saldylar. Olary ýene bir geň galdyran zat çöp-çalamlaryň arasynda ýerleşen guş höwürtgesi boldy. Ol ýerde üç-dört sany owunjak ýumurtga bardy. Onuň reňki ak däldi, ala-mulady. Bular «Haýsy guşka?» diýip pikir etdi. Şol höwürtgäniň eýesi gelýänçä, aňtap durdular. Emma guş gara bermedi. Iki-üç sagatlap bilesigeliji ýolagçylar dymyp durdular. Emma hiç hili guş gara bermedi. Ahyry Söýün elini salgady:

– Bijaý hüşgär bolmaga çemeli. Ýör, gideli, Eneşim!

Şol gün bular üýtgeşik balykgulaklara duşdular. Eneş hezil edip olary synlady, göwünjeň çöpleşdirdi. Gün ýaşar uçurlarynda adanyň ösümlikleri birhili howsalaly ses etdiler. Ýeliň şuwuldyly owazy peýda boldy. Gögüň ýüzüni çal duman örtdi. Derýanyň akymy birden güýçlendi. Indi onuň aç-açan güwwüldisi göterilen ýaly boldy.

– Basymrak gideli, Eneşim. Ýagyş ýagjak bolýar – diýip, Söýün aladaly dillendi.

– Ýagyş ýagsa hiç-le. Ýel turýar.

– Gaýgy etme, Eneşim, men ýanyňda ahyrn!

Emma Söýüniň ol sözi bilen Eneş rahatlanmady. Olar gaýygyň daňlan ýerine tarap gaty-gaty ýörediler. Asmandaky aldygyna gaýmalaşýan bulutlar hereketini togtatdy, edil bularyň depesinde ýer etdi. Söýün Eneşiň goltugyndan tutup ylgap başlady. Entek gaýyga çenli eslo ýol bardy. Onýança ýylgynlar başlaryny yrap, ýel sazyna ses goşdular. Elbetde, derýanyň boýunda tozan bolmasa-da, akymyň seslenişi ýeliň zarbynady. Ýylgyn düýbüne ýüpi daňlan gaýyk ýerinde ýokdy. Görgüli ýylgyn agajy suwuň badyna gözgyny halda gyşaryp, naýynjar elenip durdy. Gaýyk bolsa bireýýämle erkinlige gol ýapyp, öz ugruna ýüzüp akyma gatysypdyr. Söýün gözlerine ynanmady. «Ýalňyşýandyryn» diýip, adanyň iki ýan tarapyna ylgaşlady. Ony

gara der basdy. Entek gaýgyly ünjüsini ýüze çykarmanka, derýa tolkunly batly zarba urdy. Tas ikisi-de togalanyp, tolkunly badyna ýere ýazylypdy. Söýün Eneşi yza çekdi. Ýylgynlaryň ygyny penalap howpurgadylar. Eneş aljyraňňy dillendi:

– Ine, indi hakyky Robinzon bolduk.

Söýün ony bagryna basdy:

– Men seni söýýän, ezizim. Ine görersiň, biz maksadymyza ýeteris!

Söýün indi nähili söhbet edilýän bolsa, şony aldygyna gaýtalamaga mejbur boldy. Käte aňynda bilýän şygrylaryny hakydasyna getirdi. Indi onuň bar maksady Eneşiň göwnüni awlamakdy, her niçik-de bolsa, oňa teselli bermekdi.

Bular şol barmana, ýylgynlaryň penasynda saklandylar. Eneş özüniň aljyraňňylygyny gizlemäge çalyşdy. Onuň beýle rahat boljak bolmagy Söýüniň ýüregine azajyk hem bolsa teselli isleýänligidi. Emma Söýün has aladalydy. Ol hem özündäki gorkudyr ürkinini gizlejek bolup jan edýärdi.

Söýün özüniň söýgüsine ynandy. Eneş kiçijik ýüreginiň hijranly paralanyşyna haýran galdy. Adamsynyň belent ruhly tämiz söýgüsine barha baş egýärdi. Olar gijäniň garaňkylygyny biribirine söýenişip, diňşirgenmek bilen garşyladylar.

Ýel güýjese güýjeýärdi welin, asla köşeşenokdy. Günleç sesli derýa-da barha dyzaýardy. Onuň her gezekki köwsarlaýan tolkunly bady adanyň kenaryny bölüp-bölüp gädip barýardy. Söýün guraksy çöpleri üýşürüp düşekçe ýasady. Eneşiň bir salym gysarmagyny haýyş etdi. Ikisi-de otuň üstünde süýndi. Ýyllyzly asman bu gije üýtgeşik don geýnipdi.

Tä sähere çenli Mejnun derýan hut zyr däli boldy. Şapagyň ýalbyrap dogmagy täzeligiň buşlukçysynyň şadyýan ýaňyny döretdi. Göýä akym, tolkunlar, gör, nirädir ýitirim bolupdy. Ýöne suw welin, öňküden-de beter bulançakdy. Otluk adanyň bölegini suw örtüpdi. Bir gysym bolup düýrlenip ýatan iki syýahatçynyň bedenine gün şöhlesiniň ýylylygy aralaşdy. Uzak gije salkyn howanyň çygly çigreginden düýrügip ýatan ýaş juwanlar şöhläniň jadyly şuglasyna meýmirediler. Ot-çöpli gyrymsy agaçlaryň mylaýymlygy olary barha öz hüwdüsi bilen süýji uka batyrýardy.

Däli derýanyň köşeşmegi bilen adanyň oýanyş hereketi hem başgaça boldy. Guşlaryň jürküldisi, ýabany otlaryň ygşyldysy, sünbül başlaryň şeýdaýy gözelligi, sümme tokaýlygyň merdemsiligi, ak asmanyň pamyk mysaly güneşiniň şamçyrag

şöhlesinde barha-barha zynatly eýýamyň gözbaşyna öwrülip baryardy.

Ýöne bu ajaýyp görkanalyk iki ynsanyň ýürek howsalasyny kowmagy başarmady. Olar ukudan oýanyp, biri-biriniň ýüzüne howatyrly seretdi. Söýün mertlik bilen ýylgyrjak boldy. Emma aýalynyň ýüzündäki gorky alamatyny aňlap, ýüzüni aşak saldy. Çykalga çäresini agtarmaga başlady. Adanyň gyrasynda durup, yzsyz-sorsuz ýiten gaýygyny gözledi. Delmuryň o taý-bu taý garanjaklady. Gözi ýaşly Eneşi görüb-ä tas özüni ýitiripdi.

– Goýsana, Eneş! Edil çaga ýaly – diýip, sözüni gutaryp-gutarmanka, Eneş möňňürüp goýberdi. Eneşi rahatlandyrmak Söýüne iş boldy. Kalbynda neneňsi mylaýym sözler bar bolsa, bary öýlänci ýaly Eneşiň üstüne ýagdy. Eger-eger ol sözler bilen Eneş köşeşerli dälidi. Söýün ahyry gatyrgandy:

– Men özüme ýanyoldaş saýlanymda, iň esasy bir zady ~ seni mertdir öydüp göz önüne getiripdim. Ýalňyşandyrynam öydemok. Eneşiň şol bir bolşudy. Söýün onuň täk özüni galdyryp, tokaýlyga siňip gitdi. Eneş agysyny goýup, uç-gyragy görünmeýän suwly mekana seretdi. Beter howpurgandy. Öz-özüne igendi:

«Ählisine özüm günäkär. Düňle ýaly sortduryp gezdim. Söýün görgüli meniň şähdimi açmak isledi. Ine, meniň ýersiz ýere içimi hümetmegimiň soňy şeýle gutardy. Maňa geregi şol! Näme üçin Azat, Azat diýýäriň?! Hakykatda, ýeri gelende, diýmäýin diýsem, ýeri ol meni söýdümikä? Käte göz astyndan ogryn-dogryn seredäýmese? Ýeri, seredipdir, şol garaýyş eýsem söýgümikä? Belki, ol meni içgin-içgin synlap tanamak isländir. Ýa-da çagalykda bile önüp-ösenden soň, belki-de, meni has ýakyny saýandyr. Biz hiç wagt ikiçäk duşuşmadyk, düýşdäki ýaly belent-belent bolsadylary arzuw etmedik ahyry! Ol, elbetde, meniň durmuşa çykjagymy eşidendir, emma, hiý, gara berdimi? Edil atsyz-sorsuz ýiten ýaly boldy. Toýuň sähedini özelenipler men şondan umydygär bolup yza çekdiripdim. Hiý, gara berdimi? Ýa-da iki barmak hat iberdimi? Ýok! Iberen dälidir. Hut şeýle. Azat meni gowy tanandyr, belki-de, maňa bil baglap bolmajagyna gözi ýetendir. Kim bilýär? Hamala şeýle bolanmyşam-da ~ men Azada durmuşa çykan bolsam, neneňsi ykbalda ýaşardym. Ah-eý, menmi?! Şonda-da bir zat tapardym. Ah, görküne görä Taňrym maňa akyl beräýmändir. Mydama puşmanda gezip ýörün. Şeýdip, puşmanda ýörmekligi Taňrymam halaýan dälidir. Toba! Toba!»

Eneş iki eli bilen kellesini tutup, aşak oturdy. Gyrymsy

otjagazlary mylaýymlyk bilen sypady. Şol barmana çöp-çalamlaryň arasyndan şygyrdy eşidildi. Ol şol tarapa seretdi. Görse, adamsy bir gujak ot-çöp bilen ýetip gelyär. Eneşiň derdi ýeňlän ýaly boldy. Çünki onuň derdini egisjek ýeke-täk adam edil ýanyndady.

Indi Eneş howpurgamady. Gaýtam Söýüne kömekleşdi. Olar uzak günläp guran çybyklary çöpleşdirip kiçijik haýat gurdular. Has merdemsy saýan ýylgyn şahalary bilen haýatyň üstüni örtdüler. Kem-kemden çatma çalymdaş düşelge peýda boldy. Ýumşajyk guran selinler düşekçäniň ornuny tutdy.

Söýün uludan dem aldy. Ol Eneşiň elinden tutup, adanyň gyrasyna getirdi.

– Ezizim, sen şu ýerde gözegçi hökmünde dur. Birdenkä, gaýykdyr gämi görünse, ýaglygyňy galgatgyn. Men iýmit gözlegine gitjek – diýip, ol sözüni gutaryp-gutarmanka, Eneş onuň eline berk ýapyşdy:

– Ýok, Söýün, nirä gitseň-de, meni ýanyňdan goýma!

– Eneş, sen düşün, ikimiz şu giden jeňnele siňip gitsek, bizi hiç kim görmez. Sen meniň diýşim ýaly şu ýerde dur.

Eneş ýere seretdi. Söýüniň ona nebsi agyrdy. Göwnüni götermek üçin:

– Eger söýýänligiň çyn bolsa, özüňe tabşyrylan ýumşy ýerine ýetirersiň – diýip, howlukmaç daşlaşyp gitdi.

Eneş ilkişada dikilgazyk bolup, çyrpynyp akýan ummana seredip durdy. Eger-eger gelýän-geçýän gara bolmady. Durup-durup ýadady. Soňra oturdy. Eýýäm gün günorta bolup, öýlän çagyna ýykgyn edýärdi.

«Elbetde, ýalbyrap dogan Gün depämde uzak durmasa gerek. Ol dünýä dörali bäre asyrlar taryhyndaky şol bir hereketini dowam edýän bolsa gerek. Edil şu wagt ol meniň gündizligiň müdimilik bolmagyny arzuw edýänimi näbilsin. Orta Ýer deňziniň adasyny ýatladyp duran kiçijik tokaýly meýdanda galandygymy näbilsin. Howpurgap, garanjaklap delmuryyp durandygymy näbilsin. Söýüniň aljyrap selmedir ysmanak gözleýändigini näbilsin!»

Eneşi ýene-de gussa gurşap aldy. Akar suwa el-ýüzüni ýuwdy. Emma ol onuň bilen rahatlyk tapmady. Çöp-çalamlary suwa oklady. Olaryň oýnawaç gaýyga çalyň edýändigine seredip umytly ýuwdy.

Gün ýaşmagyna ujypsyz wagt galdy. Söýün eli gökje otly dolanyp geldi. Olary suwda ýuwdy. Soňra dadyp gördi. Ýylgyrdy:

– Al, Eneşim, bu otlaryň ählisi iýilýändir. Çekinme, bu günki

iýmitimiz şular. Al, al!

Ýumşajyk ýapraklyja süýjüme otlar iýmezçe dälidi. Gökje otlaryň ählisi iýildi. Zyzndan goşawuçlap suw içdiler.

Garaňky gatlyşdy. Söýün penjegini çykarup, Eneşiň egnine atdy. Ikisi-de deňje ädimläp, düşelgesine gaýdyp geldi. Bu ýeri penalamaga amatly hem ýylydy. Eneş özüniň üşeyändigini gizlejek bolup, mertlik bilen uklan bolýardy. Söýün syr bildirmän ýatmaga çalyşýardy. Ümsümlük uzak dowam etmedi. Gapdalda şygurdy eşidildi. Ikisi-de birden dikeldi:

– Eneşim, sen uklaňokmy?

– Men diň saldym. Belki-de, kimdir biri ýüzüp golaýymyzfan geçäýmesin diýip.

– Menem – diýip, Söýün ahmyrly dilini dişledi. Soňra Eneşi bagryna basyp:

– Üşeyän bolsaň, meniň gujagymda uklaý – diýip pyşyrdady. Eneşiň bogazy doldy.

– Hiý, senem söýmän bormy? – diýip sojady.

Eneş ymyzgandy. Söýün ony beter bagryna basdy. Är-aýalyň süýji günleriniň dowamly söhbeti ýalňyz adany gül-gülüstana öwürdi. Göýä tokaýyň garaňky jümmüşinde şamçyrag şöhlesi ýalpyldap ýagty saçdy. Bu tukatlygyň hesretku gussasyn diňe söýgi ýeňip geçmelidi. Ýarygijäniň şirin-şirin şerbeti daň säheriniň çigregini-de alyslara kowmagy başardy. Eneşiň jak-jaklaýan gülküsi tokaýy janlandyrdy. Guşlaram, ördeklerem şadyýan ganat kakdylar. Ýylgyndyr selinler birenaýy saz çaldylar.

Görsene, bu bolýan gudraty-söýgi gülküsine ösümlükler hem jandarlarum düşünýän bolara çemeli!

Guşlaryň täsin jürküldisi joşgunly aýdym döretdi. Eneş Söýüniň gujagybda hiňlenenini duýman galdy:

Söýgülimiň sözi gudrat,

Dillerinde jady barmy?

Eger gyşda bahar gelse,

Silleriniň bady bormy?...

Söýün ruhobelent Eneşiň aýdymyny bimar bolup diňleýärdi. Aýdymyň soňy inçejik hiňlenmä öwrüldi. Ol hiňlenme Söýün üçin iň bir ýakymly owazdan-da eziz bolup hüwdini ýatlatdy. Çünki Söýün baş-alty ýaşa ýetende-de, ony ejesi has eý görüp hüwdülärdi. Gujagynda ýatyrnak islärdi. Emma, näme üçindir, Söýün sähel özüni bilenden, aýry uklamagy gowy gördi. Ejesidir

kakasyndan saýlanyp, özüni özbaşdak hasaplamak isledi. Şeýlede boldy. Onuň üçin ýörite çaga otagyny döretdiler. Ine, şol ýerde-de onuň ýatýan krowatyny goýdular. Ýörite stoldur oturgyç onub ygtyýaryna berildi. Oglanjyk ilki-ilkiler ýekelige öwrenişmedi, onuň ýüregi gysdy, gijelerine howatyrly gorky peýda boldy. Ýöne onuň gulagynda kakasynyň häli-şindi gaýtalaýan sözi ýaňlanyp durdy:

– Oglum, sen mert bolmaly. Ýigit diýen adyň bar. Şoňa mynasyp boljak bol. Üstüňden güldürip ýörme. Mydama başyňy belent tut! Ýaşajyk Söýün ýeňillik bilen nepesini durlap, rahatlanar, soňra uka meýil eder.

Onuň çagalyk dünýäsi özbaşdak basgançagyň akymy bilen başlandy. Ol hiç hili läliksiremegi bilmedi, lellim bolmagy halamady. Mekdep sapagy her näçe gyzykly bolsa-da, ol mydama demir gurallarynyň, maşynyň şaý-sepleri bilen gününü geçirmek isleýärdi. Onuň bagtyna döwür traktor dagy gabat geläýse, onsoň ol asla öýüni küýsemez. Şol gün onuň üçin iň bagtly pursatlaryň biridir. Ellerini gara ýaga bulaşdyryp, üst-başyny hakyky işçiniň bolşuna meňzedip bilse armany ýok. Şonuň üçin ol mydama düýşünde maşyn sürdi. Daglardan, düzlerden, depeden aşdy. Käte buzly meýdançada typyp ikiýan bulandy. Şeýle zenzeleli seslerden ol tisginip turýardy. Görse, köçe tarapdan Begli şopur süýt maşynyny düýdüldedip geçip barýandyr. Oglanjyk ýylgyrar. Şol buzly meýdançadaky düýşüniň dowamyny näler görmek islär. Emma her näçe gözünü ýumsa-da, uklasa-da, ol meýdança görünmez. Onuň tersine, başga-başga täsin maşynlar toplumyny görer, olardan saýlama birini alar-da, rula geçer. Oglanjygyň depesi gök dirär. Düýşünde ýylgyrar, şol gün onuň huşunda-da şol maşyny ýatlap ruhobelent gezer.

Haýran galmaly zat, ol ýaňy 13-14 ýaşa ýetende, süýji uka batanda düýş gördi. Ol motorly gaýykda gezelenç edýärdi. Dogry, onuň ýanynda kimdir biri bardy, ol onuň çalarak suduryny görýärdi, kimdigini aýyl-saýyl edip bilenokdy. Has takygy, Söýün onuň kimdigini biljegem bolanokdy. Ony ganatlandyrýan zat, şol gaýygyň edil uçaryň tizliginde ýol aşýanlygydy. Ine, şonda ol sümme tokaýlykda gelip düşledi. Apy-tupany garşylap, ýagyş damjasyna diň saldy, guşlaryň dyr-

pytrak höwürtgelerine gizlenişlerini synlady. Birdenem, güýçli tolkun gaýygy öz holtumyna aldy. Kimdir bir gyzjagazyň çirkin agy sesi eşidildi. Bularyň baryny şol wagt Söýün oraşan gördi. Edil şu pursat gelniň gujagyndaky bimar ýigit şol düýşüni ýatlady. «Hut şeýle. Gaýygam şoldy, jeňnelem şudy. Guşlaram bar, tolkunam, suwam. Äh-ä, şonda men gaýygy ýitirdim, emma tapmandym. Diýmek, diýmek... gaýygy tapyp biljekmikäm?!»

Söýün howpurgady. Emma Eneşe syr bildirmede, gaýtam jadyly owazyna meýmiräp, gözlerini ýumdy.

Eneş kän wagtlap inçejik sesi bilen hiňlendi. Asyrlara ýaşytdaş Gün iki ynsana rehim eden bolsa gerek. Şöhlesini gysganmady. Bulutlar bilen asla söweş gurmady, gaharlanmady, ala bulutlaryň aňyrsynda duwlanmak islemedi. Guşlar saýraýardy, ýylgynlar yranýardy, selinler daranýardy, aşyklar ýylgyrýardy.

İki ynsan süýji ukynyň jadysyna bendi boldy. Bularyň depesinde täsin guşjagaz saýrady. Ol owazy beýlekiler dowam etdi. Mukamlar täjine öwrülen guşlar aýdymy bilen ýaş juwanlary ýumşak sallançakda hüwdüläp, olara özboluşly bagt arzuw edýärdi. Guş diline diň salsaň, ine şonda bagt ruhuny-da, dünýä baýlygyny-da, genji-hazynany-da, ähli bagtyýarlygy-da duýmak bolýardy. Edil şu pursat guşlaryň şazadasy hasaplanýan ak guş pel-pelläp gondy. Onuň boýnunda monjuga meňzäp duran alaja menekleri bardy. Ol örän owadan hem ajaýypdy. Öz mekanynda iki günden bəri mesgen tutan nätanyş myhmanlaryna tarap ýüzüni öwürdi. Jürküldedi. Onuň sözüne düşünen guşlar birden saýradylar. Onda-da yzyny üzmän, dowamly heň çaldylar. Hatda ýabany towuklar hem gorky-ürkini taşlap, guşlara golaýlaşdylar. Ördekdir gazlaram özara garkyldaşyp, ganat ýaýdylar. Ak guş käýarym üýtgeşik belent owaz edýärdi. Megerem, ol öz tiredeşlerinden razydygynyň alamatydyr ýa-da olaryň sesine ses goşdugydyr. Kim bilýär?

Belki, ak gys ynsanyýet älemine olaryň özünden hem has beter beletdir, entek dile gelmedik sözüni ýa-da ýüze çykmadyk ýa çykjak ykbal ýazgydyny öňden görüp bilýändir, durmuş ýolunyň soňky çözügünde nämeleriniň garaşyandygyny aýdyň görýändir ýa onuň gözünden, ýüzünden okaýandyr.

Belki, Ak guşuň kiçijik ýüreginde-de şeýle bir duýgy peýda bolandyr. Belki-de, ol bu iki ynsanyň gaýygynyň tolkunly derýada ýitip gitjekdigini öňden bilendir, wagtynda duýduryp bilmändigi üçin, ahmyr edýändir ýa-da bolmasa, geljekki günleriň aýdyňlygyny buşlajak bolup çalyşýandyr.

Ak guşuň myhmanlaryndan aýra düşesi gelmedi. Olaryň gaýgy-gussasyz uzak uklamagyny arzuw etdi. Eger olar oýansalar, aladalaryň öz-özünden ýüze çykjagyny ol bilýärdi. Hiç bolmanda, Eneş gözüne ýaş aýlajakdy, Söýün aljyrap kenara delmuryp bakjakdy. Ak guş aşyklaryň hesret çekmegini düýbünden islänokdy.

Goşa ýürek uky deňzinden melul ediji mähremlik bilen tirsildäp, ýagty güneşiň şöhlesini görmek üçin oýandy. Ak guş saýramasyny goýdy, beýlekilerem dymdylar. Birdenem al-asmana göterildiler. Söýün dillendi:

– Guşlar uçdular, diýmek, biziň bu günem şu mekanda galdygymyzdyr.

– Ol näme üçin? – diýip, Eneş sorady.

– Olmy? Guşlar biziň bilen hoşlaşmak islän bolsalar, tä gün ýaşyança durardylar. Diýmek, olar bizi ertir ýene göreris diýip, öz ýoluna ugradylar.

Eneş asmana seretdi. Ýene-de ýarym sagatdan tüm garaňkylygyň boljagyna juda gynandy. Akar suwda ýuwan Söýün Eneşiň ünjuäli ýüzüne seredip, oňa düşündi:

– Gel, Eneşim, ýuwun. Şeýle akyp duran derýanyň suwuna ýuwunmak hem uly sogapdyr. Gamlanma, uçsa uçupdyr guşlar. Ynha, hä diýmän, biziň gözlegimize çykjak adam tapylar. Ol gaýygyň eýesi bolmaly. Men ondan gaýygy ýekeje günlük diýip alypdym. Eýýäm bu gün iki gün. Meniň şol adamdan umydym bar.

Eneş ol jogapdan, elbetde, kanagatlanmady. Ýöne Söýüniň göwni üçin gülen boldy. Tas diline gelenini aýdypdy. Sebäbi ol gaýyk eýesiniň gözlemejegini anyk bilýärdi. Gaýykçynyň: «Harydam bu gün gelmese, ertir geler ýa-da bu ýaşlarmy! Bulara ynam bormy? Olaryň ýekeje günlük diýeni hepdedir. Ah-eý, men size belet!» diýer-de sögünjirär»

Hut şeýle-de boldy. Gaýyk eýesi gaýygyna diýen günü duşmady. Ol hüňürdedi: «Muzduny artyk berdim» diýip, ahmyryny

çykarýandyr. Bolýar-da. Ahyry-ha, ýadap, orip getirersiň!»
Wah, Söýün ýadamakdan geçdi. Ol taňryýalkasyn bilen gaýygy näler gowşurjakdy. Bolmady-da. Hakyt paşmady. Onda-da Gün ýalbyrap dogan günü onuňky paşmady. Ýeri, şol gün duýdansyz tupan bolmalymy diýsene?!

Ýiten gaýyk asla görünmedi. Şu adanyň töweregine-de hiç kes gara bermedi. Ikinji gün geçdi. Är-aýal gök otlar bilen oňnut edýärdi. Olar mejalynyň gaçýandygyny biri-birinden gizleýärdi. Eneşiň kalbynyň jümmüşinde heserli yşk odunyň parlak çyrasy ýalpyldap ýandy. Ol iýmitini-höregini şol duýga çalyşdy. Oý-hyýallaryny şeýtanyň was-wasy gurşan pursaty Söýüniň gözlerine seredip, ähli zady unutmaga çalyşýardy. Ýüreginiň irginsiz howatyrlymagyny kowmak üçin, akar suwuň mukamyna diň salýardy. Onuň üçin ýekeje zat – gijäniň çigregi howpludy. Ol ýaşlykda-da sowukdan gorkýardy, mydama üşäp gezýärdi. Näçe galyň geýinse-de, onuň bedenine sowuk gatlak aralaşan ýalydy. Ine, birdenem gyz saýraýan bilbiliň owazyny eşitdi. Şol bilbiliň müdimilik saýramagyny isledi. Diň saldy. Mylaýym ýylgyryp, süýji-süýji şirin heňlere başyny yrap, göwün guşy bilen jahana seýran etsem diýdi.

Derý tolkunlary her gün her hili oýunlaryň toplumyny özünde jemläp, zarbaly akymyndan buýsançly hökümdara öwrülip, läbik läheňli mele suwunyň hyjuwly güwwüldisinde serhoşlyk derdine sataşýan ýalydy. Bir seretseň, şondan rehimdar derýa ýokdur diýýärsiň. Gaýtam, onuň zaryn-zaryn güwlemesine duýgudaşlyk goluňy uzadyp, halyndan halyndan habar alyp «Mert bol, mert» diýip, ýüzlensesiň gelyär. Ine, şonda şol akyp ýatan tolkunlar şeýle bir rahatlanýar, edil akymy togtap, saňa boýun sunýan ýaly hesretli pyşyrdylaryň girdabyna gark bolýandyr.

Yaş juwanlar başinji günü başyndan geçirýärkä, derýanyň harasady güýçlenip, asman ýüzünü bulut örttdi. Biri-birinden ysgyn-rowgatynyň gaçandygyny gizleýän Eneşdir Söýün beýle gaýly howanyň elpe-şelpelik etmejegine basym göz ýetirdiler. Gözlerini gorkuly tegeleşip, bir howa dem almakdan saklanyp dymdylar.

Söýün iki eli bilen kellesini tutup, saçlaryny gazap bilen penjeledi. «Men günäkär. Ählisine men günäkär!» diýip, Eneşi

gujaklady. Eneş doňnara daş kimin sarsman durdy. Ol aglaýyn diýse, gözde ýaşynyň ýoguna düşündi. Emma gözden akan ýaşlaryň hiç bir nepiniň ýokdugyna onuň aklyly çatyp durdy. Söýüniň öz-özünü günäkärläp, näletläp durşuna, biperwaý seretmek isledi. Onuň sözlerini ylla eşitmeýän ýaly, derýa harasadynyň nägehan sesine diň saldy. Edil şu pursat Eneşiň jany jesetden aýrylyp, şol gara bulutlara aralaşyp barýan ýalydy. Söýün ýürek sesiniň howaýy boşluga öwrülip, ýitip gidýändigine göz ýetirdi. Ol aýalynyň iki egninden tutup silteledi:

– Saňa näme, bu zatlar, gaý-harasatlar, apy-tupanlar täsir edenokmy? Sen ölmekden gorkaňokmy?

Şondan soň Eneş Söýüniň gujagyndan yza çekildi. Ýuwardy. Diýjek sözlerini içinden gaýtalaýan ýaly pyşyrdady:

– Beýle däl, ezizim. Men ölümden gorkýan. Gaty gorkýan. Belki-de, Taňrym maňa bu jezany ýerlikli berýändir. Ýöne seni näme üçin derdi bile çekmäge gönderdikä? Dogry jeza, bu jeza! Men bu jezany çekmäge taýýar. Hakykaty sözlesem, men gowy günlerimden, seniň ýaly ýigidiň bagtyndan närazy bolupdym. Mydama näşükürlük edip gezdim. Has dogrusy, şol durmuş, şol ykbaldan naladym. Özümem bilýärim şol pikiriň ýersiz ýeredigine. Il içinde diýýärler-ä: «Ol indi doýdy, gözi indi ýer görmez» diýip. Men şol boldum. Hut, şol tobasyzlygym üçin, bu jeza maňa göni gelendir. Ýönr bu jezany seniň bilen däl-de, täk özüm çeksem, gowy bolardy. Şonuň üçinem edil şu wagt men tolkunlaryň geljegini bilýärim, olaryň maňa rehimdarlyk etmejegine aňry ýany bilen düşüňärim.

Söýün Eneşi beter bagryna basdy.

– Beý diýme, Eneşim. Belki-de, sen meni söýen dälsiň. Belki-de başga birini elmydama arzuwlap, niýetläp ýörensiň. Eger men şol hakda sähelçejik bilen bolsadym, seniň islegiňe ters gidip, asla öýlenmezdim.

Är-aýal ýene-de dymdy. Olaryň gussaly dymyşlygyny ýagşy damjalary dargatdy. Söýün dillendi:

– Ýör, çatmamyza özümüzizi ataly. Belki, şol ýerde penalarys.

Eneş gozganmady:

– Men gitjek däl. Garaşjak şu derýanyň oýnuna. Belki, şondan soň bu däli derýa rahatlanar.

– Gaharlanma, Eneş. Derýanyň gazaby beter joşar. Oňa «Janym derýa» diýip ýüzleneli. Hoş söze-de, ýigrenji söze-de daş-töwerek örän basym düşünýär. «Ýyly söz ýylany hinden çykarýandyr».

Ýylgyn çatmanyň içi birneme ýylydy. Bolsa-da, ýel-ýagmyrdan çalarak gorap biljekdi. Söýün dessine şahalary döwüşdirip, üst-üstüne goýuşdyryp, Eneşiň süllümbaý ezilmeginden heder edip, olary häli-şindi ýokaryk oklaýardy. Ikisi-de çök düşüp oturdy. Gurbatyň barha tenden gidip barýandygy ikisine-de aýandy.

Ýagyş edil sil siwy kimin dynman guýdy. Her näçe ezilmejek bolsa-da, ikisi-de süllümbaý boldy. Daň atýança, ýagyşdan goranjak bolup, ýaş juwanlar gözgyny ýagdaýa düşdüler.

Daş-töwerek ynsan duýgusyna düşünýän ýaly, aladaly pursaty başdan geçirýärdi. Mazalyja ezilen ýylgynlaram, beýleki gyrymsy otlaram çalaja pyşyrdaşyp, gün nurunyň ýiti şöhlesine garaşýardylar. Sowuk ýelli şemalam öz ugruny başga tarapa gönükdirip, barha alyslara aralaşjak bolýardy. Tebigat her näçe galagoply bolsa-da, ol mydama adamzat kalbynyň senasyna, megerem, düşünýän bolsa gerek. Pasyllar ýöne ýere sowukdyr yssa, salkynly güýze, ýagyşly ýaza bölünýän däldir.

Ýagyşly ýazyň ýagmyrly owazy depregini her näçe batly kakan-da bolsa, ol kem-kemden peseldi. Dünýä yüzüne säher gelip, gündizlik diýen ajaýyp durmuş başlandy.

Söýün açlykdan hem çygdan ýaňa süňkleriniň diýen etmän syzlaşýandygyny aç-açan duýdy. Hiç hili hörek islemän tomsuň jöwzasyny diledi. Ýakyp-ýandyryp barýan gün howrundan gara dere batyp, süllümbaý bolmagy arzuw etdi. «Şonda-ha meniň endam-janym zerzaw bolmazdy» diýip, hyrçyny dişledi.

Söýün ysgynsyz ädimleri bilen Eneşden arany açdy. Ol kenara tarap yöredi. Sebäbi Eneşiň naýynjar kalbynyň talabyna döz gelmek, oňa rahatlyk çoýmak, çykalga tapmak ýüzugra çözülýän çigin däldi. Söýün özüne aňsat ýoly saýlady, ujypsyzja pursat bolsa-da, ol ýalňyzlyga ýüz urdy. Eneşiň dagyny çekerden çökder gelen göwresine nälet okap, ýene-de yöredi. Indi onuň arzuwly gursagy göýä bir boşluga öwrülip, sag-soldan öwsüp duran şemalyň bir enaýy şypasyny-da duýman, ädimsaýyn öňe

ümzük atýardy. Söýüniň ädimlerinde entek düýbi-teýkary bilen ýolunmadyk umydynyň öçügsije şöhlesiniň öçmändigini görüňärdi. Ýene-de onuň bar çykalgasy diňe ýüregine aýan bolýan dirilik pyşyrdylarydy. Şol pyşyrdylary çalamydar gaýtalaýan dodaklar tebsiremekden ýaña darka-darka ýarylyp ganjaryp durdy. Ol kenara ýeten wagty mundan aňry ädim ätdigiň, derýa tolkunlaryna özüni oklamakdygyna aňry ýany bilen düşüňip sakga durdy. Mele suwuň tükeniksiz ummanyna seretdi. «Derýa, derýa, ömrüm derýa, gaýygy nirä ýitirim etdiň?» diýip, duran göwresine bete agram saldy. Derýa oňa jogap bermedi. Tolkunly şemalyndan suw köpürjiklerini oňa bagyşlady.

Eneş şol wagt onuň yzyndan seretdi. Birdenem özüniň bulambujar bolan eşiğine seredip, birhili utandy. Adamsynyň adanyň o çetine tarap gidendigini ol görüp durdy. Zenan kalbynyň duýgurlygy, ýanyoldaşynyň üýtgeşik urga sezewar bolandygyny, gam-gussanyň heserli dagyny başdan geçirýändigini oňa hälişindi habar berip durdy. Söýüniň saňsar bolan hoşniýetli köňlüniň ýeke-täk howandarynyň özüdigine düşünen Eneş, çalamçaş bolan saçlaryna başardygyndan timar berip, onuň yzyndan haýdady. Onuň bedenine üýtgeşik gurbat aralaşdy. Adamsyna golaýlaşdygysaýyn, onuň gaýsuwsyz hyjuwlary barha joş urdy. Ol indi mundan artyk ädimlere özüni aldatmady, başardygyndan ylgady. Baryp, Söýüni gujaklap bagryna basdy. Öňde-soňda beýle heýjana gelmedik ýürek öz-özünden üýtgeşik bir mukam çaldy:

Läheň derýaň içinde birje balyk bolmazmy?

Şol balygy tutaýjak ýar gollary bolmazmy?

Syrdaş bolan ýary-ýar, indi gaýdyp gülmezmi?

Gökde deprek kakylsa, ýagyş-ýagmyr ýagmazmy?

Toýnuk guran durnalar ganatyny ýaýmazmy?

Golda sazým bolmasa, dilim, didäm diýmezmi?

Çözlenende saçlarym, seriň melul bolmazmy?

Gitse gitsin şol gaýyk, ýene ýüzüp gelmezmi?

Tenhalyga ten berseň, tende janyň ölmezmi?

Kükregiňe diň salsaň, ýürek, bagryň dilmezmi?

Gel, başarsak ýaşaly, belki, bagt çüwmezmi?...

Şirin GURBANOWA.

«Edebiyat we sungat» gazetisi, 1999 ý. Hekayalar